

УДК. 37.046.16

Маріола МІРОВСЬКА

кандидат гуманітарних наук в галузі педагогіки, керівник закладу соціальної роботи і громадського здоров'я; Інститут педагогіки, педагогічний факультет, Академія ім. Яна Длугоша в Ченстохова (Республіка Польща)

ПОТРЕБИ ТА ЗАПИТИ СТУДЕНТА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена вивченню потреб та запитів студентів сучасного закладу вищої освіти України та розуміння ними значення вищої освіти у розбудові їхнього життя. Дослідження проводилося в трьох закладах вищої освіти України. В ньому взяли участь 300 студентів першого-третього року навчання. На основі аналізу анкет, бесід та включеного спостереження було встановлено, що для сучасного студента вища освіта не має однозначного розуміння. Проведене дослідження надало можливість зауважити, що традиційне її поєднання із перспективою відповідного працевлаштування, кар'єрного росту та досягнення добробуту, скоріше всього є освітнім міфом, ніж реальною ситуацією. Сучасний студент, незалежно від типу закладу вищої освіти, вбачає для себе як переваги щодо здобуття вищої освіти, так і багато витрат, які обмежують його мотивацію щодо її досягнення. Вища освіта, як життєва необхідність в сучасному світі, залишається в полі традиційності, носіями якої є старше покоління, яке переважно бере на себе підтримку дітей на етапі її здобуття. За відсутності такої підтримки прагнення до опанування знаннями на рівні вищої освіти мають суттєві ризики, знижуючи ймовірність вибору молоддю шляху особистісного розвитку засобом опанування вищою освітою. Для студентів процес здобуття вищої освіти поєднується із новим етапом їхнього життя, де спілкування, налагодження нових контактів, опанування життєвими компетентностями є визначальними і лише у поєднанні з ними вона набуває певного особистісного і соціального сенсу. Вища освіта розглядається студентом як атрибут сучасності і її надбання вимагає концентрації власних зусиль та додаткових витрат. Дослідження підтверджуються дані інших досліджень щодо труднощів молоді в опануванні новим освітнім простором, що стосується його території, стосунків із викладачами та студентами. Встановлено, що сучасний студент вбачає перспективним напрямком покращення якості освіти не шляхом вибору із

запропонованих альтернатив а через консультування, дискусії, демократизацію процесу управління закладом вищої освіти Проведене дослідження посилює думку про необхідність переходу від моносуб'єктної педагогіки до діалогічної, що перш за все має бути врахованим у управлінській системі закладу вищої освіти. Презентоване дослідження розкриває нові перспективи оцінки місця та ролі вищої освіти у сучасному світі з позиції самого студента.

Ключові слова: студент, потреби і запити студента, вища освіта, управління закладом вищої освіти, діалогічна педагогіка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Забезпечення якості освіти передбачає врахування потреб та запитів самого студента. Натомість сучасні заклади вищої освіти України більше орієнтовані щодо власної відповідності вимогам сучасного суспільства, розглядаючи його запити як вагоміші і такі, які будуть апріорі позитивно оцінюватися користувачами освітніх послуг. Натомість молоде покоління, виступаючи все менш залежним від настанов старшого покоління, має більше можливостей щодо планування власного життя у розширеному світовому просторі в умовах глобалізації суспільства та його розвитку як інформаційного. Це вимагає переорієнтації закладів вищої освіти на врахування потреб і запитів студентів, як користувачів їхніх послуг, у розбудові освітнього процесу. Якість освіти слід розцінювати, перш за все, через відповідність освіти об'єктивним та суб'єктивним чинниками, де перші стосуються її змісту, а другі – формі, яка б забезпечила підтримку студента в процесі її здобуття. Актуальність цієї статті обумовлена саме запитом прояснення розуміння студентами позиції вищої освіти у їхньому житті та особливостей її здобуття з огляду на їх життєві запити.

Питання якості освітнього процесу та розвитку освітнього потенціалу студента досліджуються у роботах таких авторів як: Г. Азгальдов, О. Ануфрієва, О. Галус, Г. Дмитренко, І. Драч, Г. Єльнікова, В. Камишин, В. Кремень Т. Лукіна, В. Лунячек, О. Ляшенко, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало, О. Овчарук, В. Олійник, М. Поташник, Е. Райхман, З. Рябова, Т. Сорочан, Л. Сергеева та ін. Загалом питання потреб студента у процесі здобуття вищої освіти а також процесів адаптації студента до навчання у закладах вищої

освіти (далі ЗВО) є предметом дослідження фахівців різних сфер знань, зокрема психології (А. Андреева, Т. Алексеєва, С. Ворожбит, В. Гармаш, Н. Коцур, А. Мамедов, Т. Рогачова, Т. Титаренко, А. Фурман,), педагогіки (Н. Мирончук, І. Скрипник, Я. Синиця, В. Штифурак, Т. Шенцева), соціальної педагогіки (О. Безпалько, І. Трубавіна) [1–3; 5; 8; 10]. У цих дослідженнях увага фокусується або на інституційних умовах, або на особистісно-індивідуальних змінах, які зазнає особистість під час навчання у ЗВО. Як правило, необхідність здобуття вищої освіти молодого людиною сприймається апріорі заданою ціллю без розгляду потреб самої молоді людини щодо її здобуття. Лише незначна частка наукових робіт піднімає питання вивчення задоволення потреб студента в освітньому просторі та пошуку форм їх відповідного забезпечення. Так у дослідженнях Н. Романової розкриваються підходи щодо розбудови студентської соціальної служби в умовах ЗВО [9], а в роботах В. Панка описується концепція роботи в умовах ЗВО соціально-психологічної служби [4].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових джерел та стан розробленості проблеми обумовлює постановку питання про співвіднесення потреб і запитів студентів щодо здобуття вищої освіти, що актуалізуються в процесі навчання в ЗВО.

Метою даної статті є вивчення потреб і запитів студентів в процесі їхнього навчання у ЗВО та розуміння значення вищої освіти в розбудові їх власного життя. На нашу думку, опанування поставленої мети може послугувати підвищенню якості надання освітніх послуг освітніми інституціями.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводилося впродовж 2016–2017 років серед студентів закладів вищої освіти, зокрема, Університету менеджменту освіти (м. Київ), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк). Загалом учасниками дослідження

стали 300 студентів віком від 17 до 24 років першого – третього року навчання.

В основу дослідження був покладений міждисциплінарний підхід, який надав можливість інтегрувати знання різних наукових сфер, як-то: психології, педагогіки тощо. Методами дослідження послуговували: *анкета збору даних* (спрямована на вивчення вибору студентом ЗВО, ресурсів утримання та задоволеності потреб розвитку та життєдіяльності в процесі навчання а також розуміння студентом особливостей організації процесу навчання тощо); *включені спостереження* (реалізувалися під час відвідувань названих університетів і спрямовані на уточнення анкетних даних); *бесіди* зі студентами і викладачами на предмет співвіднесення потреб студента та їх врахування у ЗВО. Отримані дані аналізувалися із залученням групи експертів (студенти, викладачі), які методом мозкового штурму надали оцінку отриманих даним, зокрема, асоціативному рядку щодо поняття «вища освіта».

Проведений аналіз анкетних даних показав, що студенти (хлопці і дівчата) найбільше переконані, що здобуття вищої освіти розширює їхній кругозір та посилює шанси працевлаштування й кар'єрного росту (табл. 1).

Таблиця 1

Результати даних щодо задоволення потреб життєзабезпечення засобом здобуття вищої освіти (у %)

Показники Категорія вибірки	здоров'я	почуття захищеності	зростання особистісне	гідність	переваги	пізнання	практичні навички	кругозір	переваги місця проживання	віддаленість від родини	самостійність	працевлаштування	кар'єрний ріст
дівчата	5,4	6,6	8,4	8,6	7	8,6	8,6	9	6,4	4,9	8,2	9,1	9,2
хлопці	5,7	6,4	8,3	8,4	7,5	8	7,7	9	6,1	4,3	8,6	10	10
загалом	5,5	6,5	8,4	8,6	7	8,4	8,4	9	6,5	4,7	8,4	9,3	9,3

Саме у хлопців ці показники (працевлаштування та кар'єрний ріст) виявилися більш представленими як і показник самостійності. Інша група

найбільш представлених показників вибірки є трохи вища у дівчат-студенток і стосується особистісного зростання та відчуття власної гідності а також вказує на освіту як результат пізнання й набуття практичних навичок. Модна сказати, що у хлопців вища освіта більше асоціюється із соціально-орієнтованими категоріями, а у дівчат – посилюється ще і особистісно-орієнтованими категоріями.

Студенти також відмітили важливість освіти щодо розширення кола їхньої компетентності у забезпеченні різних життєвих потреб, зокрема, щодо здоров'я, безпеки та відчуття захищеності, а також отримання переваг у соціальному житті (виборі місця проживання), посилення здатності до організації самостійного життя у віддаленості від родини. Таким чином, виокремлюючи найвагоміші показники, яким слугує здобуття вищої освіти, можна сказати, що вона посилює компетентність студента у різних сферах життя, його здатність щодо самостійного проживання в актуальному суспільному устрої, виступаючи тим самим підґрунтям щодо працевлаштування та кар'єрного росту.

Натомість не знижуючи значення вище сказаного слід відмітити, що питома вага кожного із перерахованих ознак не перевищує 10 % даних вибірки. Ні один із показників не був відмічений як такий, що мав представлення у вибірці на 100 % (в тому числі і працевлаштування та кар'єрний ріст) (табл.1). Це може вказувати на перевищення значення вищої освіти як такої, що є необхідною умовою якісного життєзабезпечення в тому числі працевлаштування та кар'єрного зростання.

Подібна картина відмічається і при аналізі асоціативного ряду щодо категорії «вища освіта». Зібраний асоціативний ряд щодо вищої освіти теж підтвердив, що вона найбільше розглядається сучасним студентом як підґрунтя професійного (перше рангове місце) і кар'єрного розвитку (друге рангове місце) (табл. 2).

Таблиця 2.

Результати аналізу асоціацій на поняття «вища освіта»

Категорія		%	Ранг
Результат	професійний	16,3	1
	трудовий	13,5	2
	емоційно-творчий	8	6
	когнітивний	4	11
	соціальний	3,6	12
	добробут	7,2	7
	атрибути дорослості	5,8	8
Обмеження	соціальні	0,8	14
	особистісні	0,8	14
Інше	саморозвиток	10	3
	атрибути освіти	9,6	4
	сучасні умови освіти	9	5
	просоціальність	5	9
	особистісні якості	4,6	10
	збитки	1,8	13
	всього	100%	

З таблиці також видно, що вища освіта виступає умовою сучасного життя: вона супроводжується саморозвитком (третє рангове місце) та передбачає певні атрибути (четверте рангове місце) процесу її освоєння. Водночас і на цей раз дослідження не засвідчило однозначність віднесення вищої освіти до необхідних умов життєзабезпечення. Ні один із рангових показників навіть близько не досяг межі 50 % даних вибірки. Перше рангове місце отримало 16,3% даних вибірки, друге 13,5 %. Натомість дослідженням було відмічено досить широкий діапазон асоціацій щодо місця вищої освіти у сучасному житті дорослої людини. Розуміння студентами ролі вищої освіти у своєму житті стосується як питань вікового розвитку, так і розширення можливостей опанування світом, де проявляються різні аспекти та прояви людського життя: жага до знань, гарний настрій, спокій і задоволення; моральні почуття і самоповага; відкриття нових можливостей і власного потенціалу, віра у майбутнє; а також якості успіху та здобутків, що вимагають дисципліни, самоорганізації, відповідальності та наполегливості, вказуючи на

непростий шлях і труднощі, які переживають студенти, в процесі її здобуття. Згідно результатів дослідження вищу освіту можна порівняти з процесом ініціації, яка манить переходом до нового соціального статусу, однак несе ризики, які лякають і спонукають до обхідних шляхів її набуття. Так студенти згоджуються, що отримати працю можна і без вищої освіти, однак саме її наявність надає людині певних привілеїв в сучасному світі, а що вказали 51 % студентів у проведених бесідах (табл. 3).

Таблиця 3

**Дані відповідей студентів на питання:
«Для чого Вам потрібна вища освіта? (у %)»**

Декларовані наміри студента	%
прагну отримати диплом, а потім буде видно	24
щоб отримати працю	51
отримати вищу професійну освіту для власної компетенції	25
Всього	100

З таблиці видно, що вища освіта в більшості випадків розглядається атрибутом сучасності: вона «відкриває офіційні двері» (24% відповідей), де претендент оцінюється за іншими критеріями, які студенти набувають в практиці повсякденного життя та праці певної соціальної сфери, що слугує розвитку їхньої компетентності безпосередньо на ринку праці (25%). (див. табл. 3). Водночас, опираючись на психологічні знання можна відмітити, що період молодості більше орієнтований на спілкування та пошук пари для подружнього життя, де праця слугує лише засобом життєзабезпечення. Це було теж підтверджено у бесідах із студентами. На думку студентів вища освіта розширює сферу спілкування, створює підґрунтя для нових знайомств, цікавих зустрічей та подорожування, що відповідає потребам юнацького віку, в якому студенти, переважно, і здобувають вищу освіту. Водночас дослідженням встановлено, що студенти мало усвідомлюють соціальне значення здобуття вищої освіти (лише 3,6 %), хоча показники

просоціальних активностей (5 %) та особистісних якостей (4,6 %), які активізуються під час здобуття вищої освіти, отримали у порівнянні більший відсоток (табл. 2). Підтвердженню вище сказаного слугує і те, що емоційний компонент (8 %), як результату здобуття вищої освіти, отримав більший відсоток, ніж когнітивний (4 %). Тоді, коли вища освіта здобувається через знання, які переважно набувається на основі мислення та розумових дій, трохи дивує, що показники когнітивного результату щодо вищої освіти зайняв нижчі позиції в рейтингу асоціацій. До емоційного компоненту результату вищої освіти ввійшли такі категорії, як: натхнення, енергійність, атмосфера, спокій, задоволеність тощо. До когнітивного компоненту ввійшли такі поняття, як інтелект і розум, обізнаність, кругозір, розуміння тощо.

Проведений аналіз показав, що здобуття вищої освіти супроводжується певними обмеженнями (особистісними (0,8 %) та соціальними (0,8 %) а також несе збитки (9 %), як-то: недосипання, обмеження в їжі, хвилювання, ризики та втому а такою матеріальні витрати, перспектива та міра компенсації яких невизначена. Проведений аналіз настановує на висновок, що атрибути процесу освіти можуть бути привабливими (або непривабливими) для студента: вони несуть студентів нові активності (дискусії, конференції, дебати та обговореннями різних тем) видозмінюють раніше опановані форми навчання (уроки – на лекції, семінари та практичні заняття; роль вчителя – на роль викладача; атестат – на диплом; оцінку – на університетський рейтинг, залік, модульне оцінювання тощо; класно-урочну систему при чіткій локалізації форду приміщень школи – на розширений аудиторний ресурс закладу вищої освіти). Безпосередні зустрічі та бесіди зі студентами зауважили, що навіть студенти третього курсу називають викладача вчителем, а аудиторії – класами. Це наводить на думку про те, що навчання, як провідний вид діяльності школяра, в умовах ЗВО теж розглядається аналогічним. Тож

видається природним для його продовження в умовах ЗВО із звичних позицій «учень-вчитель», на що і вказали результати нашого аналізу. Водночас характеристики взаємодії в системі «вчитель-учень» і «викладач-студент» є різними і вимагають рольової зміни, чому і має слугувати заклад вищої освіти [6; 7]. Досвід показав, що викладачам теж зручніше продовжити спілкуватися зі студентом у звичній шкільній системі «вчитель-учень», яка формувалася з дитинства, ніж запропоновувати новий стиль стосунків, на усталення яких потрібні зусилля і певні умови їх створення. Тож виявлена в дослідженні ситуація труднощів опанування рольовими позиціями студента і викладача потребує уточнення чинників їх пролонгованого функціонування у ЗВО аж до третього курсу. Це явище спостерігається незалежно від типу ЗВО, його територіального розміщення та кількості студентів, які в ньому навчаються. Слід відмітити, що описане нами явище вже відмічалось науковцями, зокрема в дослідженнях А. Мамедова, Н. Кулеші, А. Першиної [1; 5].

Доведено, що посиленню тенденцій до здобуття вищої освіти слугують родини студентів, які сплачують для них навчання у ЗВО, підтримують їх життєзабезпечення у студентський період часу. Так за рахунок батьківських коштів навчається 78,3% студента. Натомість відсоток студентів, які самостійно сплачують навчання теж видається вагомим: він становить 17,5% вибірки. Це студенти, які обрали заочну форму навчання, або мають індивідуальний графік навчання (другий/третій курс). Також дослідження показало, що родина студента теж бере участь в організації його навчання: їхній внесок в плату навчання студента становить 5,2%. Видається, що імідж вищої освіти підтримуються традиційністю та вкладом зусиль старшого покоління в навчання своїх дітей. Дослідження зафіксовано, що вища освіта асоціюється із мудрістю, свободою та дорогою в майбутнє, значення яких може бути усвідомлено лише крізь роки життя. Це свідчить про наступність поколінь і врахування

студентською молоддю мудрості старшого покоління. Натомість слід відмітити, що вага таких висловів у нашому дослідженні є незначною і становить лише 9% даних вибірки.

Також вища освіта асоціюється із такими категоріями як: випробування, зміни та вдячність, що вказує на вагу її внеску у особистісний ріст дорослої людини. На думку вчених перехід у розвитку з одного етапу на інший завжди супроводжується певними випробуваннями, без переборення яких неможливо опанувати новий щабель власного розвитку, що і проявилось в асоціативному ряду щодо вищої освіти [3].

Також результати дослідження мають деякі парадокси. Так при наданні переваг спілкуванню і прагненню до вставлення та розширення власних контактів, студенти не оцінюють можливість (перед навчанням у ЗВО) двотижневої поїздки із викладачами для знайомства і встановлення партнерських контактів, розцінюючи її зайвим гаянням часу. При цьому половина і більше студентів вказали, що вони мають труднощі із встановленням контакту як із викладачами (48,6), і однокурсниками (52%) (табл. 4).

Таблиця 4.

**Оцінка процесу ознайомлення з простором ЗВО та його
учасниками (у %)**

Категорія оцінки	Рівень складнощів опанування	%
територія закладу	без проблем	46,7
	посередньо	34
	складно	19,3
Стосунки зі студентами	без проблем	48
	посередньо	39,2
	складно	12,8
Стосунки з викладачами	без проблем	51,4
	посередньо	36,2
	складно	12,4

Дослідження показало, що студенти воліють мати власну ініціативу щодо організації власного часу і все, що не стосується аудиторних занять розцінюють як власний простір. Саме це і може прояснити виявлене

небажання взяти участь у заходах, які передують навчанню в обраному ЗВО, хоча їх метою і є створення нових контактів для співпраці у процесі подальшої навчальної діяльності. Слід відмітити, що процес опанування вищою освітою є двонаправленим, що формується у взаємодії «викладач-студент». Значення конструктивної взаємодії «викладач-студент» вже неодноразово відмічалось в дослідженнях науковців, зокрема в роботах Т. Равчиної та Г. Пономарьової [6;7]. Вони вбачають у такій взаємодії перехід від моносуб'єктної педагогіки до діалогічної, особистісно-орієнтованої. Натомість сучасний студент відчуває труднощі у встановленні міжособистісних контактів на новому рівні (в умовах ЗВО), що може суттєво обмежувати процес розвитку діалогічної культури у процесі здобуття вищої освіти, слугуючи тим самим поверненню та укріпленню звиклого зі школи зв'язку «вчитель-учень» (див. табл. 4).

Стосовно опанування новою територією свого навчання, то більше половини студентів (64,7%) відмітили, що вони вже знайшли для себе ті місця, де вони могли б зустрічатися з друзями (табл.5). Натомість решта студентів не відмітила таку важливість для себе (14,1%) або вказала на відсутність у них таких місць (21,2%).

Таблиця 5.

Відповіді студентів на питання: «Чи маєте місце для спільних зустрічей на території ЗВО?»

Категорія відповіді	%
так	64,7
ні	21,2
це не важливо	14,1
Всього у %	100

В процесі уточнення «улюблених» місць нами був запропонований список, із якого студенти вибирали ті, які стали для них улюбленими (або зручними) місцями зустрічей. В наведеній нижче таблиці можна побачити

цей перелік згідно рейтингових місць (табл. 6). Нажаль 26.2% студентів засвідчило про відсутність на території таких місць, які були для них зручними для зустрічей та спільних обговорень.

Таблиця 6

Відповіді студентів на питання: «Назвіть Ваші улюблені місця на території ЗВО, де Ви можете поспілкуватися із друзями»

Тип місця на території ЗВО	%
ні не маю такого місця	26,2
– дворики	16,8
– місце на коридорі біля кави	14
– гуртожиток	10,3
– спортмайданчик	10,3
– лавки	8,4
– аудиторія	5,6
– вестибюль	3,7
– бібліотека	1,9
– кімната самоуправління	1,9
– туалетна кімната (для паління)	0,9
Всього у %	100

Дослідження показало, що наявність двориків, влаштованих місць для сидіння (лавки) в тому числі біля автоматів з кавою, а також спортивні майданчики та кімнати гуртожитку виявилися найбільш атракційними місцями для проведення часу студентами. Бібліотека та аудиторії, як атрибути університетського навчання, отримали найнижчі рейтингові місця в таблиці даних (табл. 6). Це може вказувати про доступність інформації через інтернет, отримання якої можна поєднати із розмовами і спілкуванням в колі друзів в будь-якому місці на території університету. Натомість ті студенти, які обирали бібліотеку засвідчили, що саме там вони можуть поглинути в процес навчання без зайвих відволікань на телефонні

дзвінки та розмови з друзями, чому слугують встановлені правила користування бібліотекою.

Прагнення приймати власні рішення, будувати власну самостійність та проживати поза межами родинного дому характеризує сучасного студента, що є типовим і має враховуватися у розбудові системи вищої освіти. Натомість сучасний студент відчуває брак коштів для навчання, сімейні обмеження, що ініціює пошук ЗВО поблизу дому (22,2%), згоду із рішенням батьків, які сплачують навчання (7%). Вибір ЗВО опирається також і на можливість навчатися разом із друзями (3%) у ЗВО, якому надали перевагу (33%). Дослідження показало, що доля самостійних рішень щодо навчання у ЗВО не є домінуючою і студент приходиться навчатися у ЗВО з великою часткою неузгоджених питань, які стосуються планування його життя під час навчання: територія ЗВО і її можливості у користуванні; відмінності класної системи навчання від термінології, яка використовується у ЗВО, особливості комунікації при плануванні власного часу щодо навчання, відпочинку і вільного часу, відмінності у навчальному процесі (семестр, сесія) та особливості функціонування структурних підрозділів ЗВО (деканат, кафедри, адміністрація, бібліотека тощо). Виявлені дослідженням труднощі у переході на нову дидактичну систему навчання у ЗВО та нову термінологію навчального процесу вже відмічалось в роботах Н. Кулеші, А. Мамедова [1]. Можливість самостійно визначатися у освітньому просторі виступає новими умовами життя студента, де має вирішитися частка його відповідальності у співвіднесенні із мірою компетентності в нових умовах життя під час навчання у ЗВО. Саме така пропорція (компетентність – міра відповідальності) слугує формуванню самостійності та залежності, що є очікуваним результатом досягнення стану дорослості. Тут слід сказати про практику приватних зарубіжних ЗВО, де студенти старших курсів беруть на себе зобов'язання познайомити першокурсника із кращими шляхами вирішення процесу

власного навчання. Мотивацією для поширення таких практик є вдалий вибір дисциплін та їх успішне завершення, уникнення зайвих проблем і збільшення вільного часу для власного самовизначення. Аналіз літературних джерел показав, що деякі українські ЗВО практикують довідники студентського життя з порадами для початківців [11]. Натомість таку форму традиційної підтримки та допомоги студентові під час навчання у ЗВО, як наставництво, студенти обрали лише на рівні 2%. Їх більше цікавлять засоби підтримки, які можуть надати їм більше самостійного вибору, як-то: стипендія (43%), гранти (9%), додаткова фінансова підтримка (9%), консультивання (9%) в тому числі правове (9%) та психологічне (12%), що разом надає більше самостійності у виборі власних рішень.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведений аналіз анкетних даних показав, що вища освіта для студентів не має однозначного розуміння. Можна сказати, що традиційне її поєднання із можливістю розширення власного кругозору, перспективою відповідного працевлаштування, кар'єрного росту та досягнення добробуту, є **освітнім міфом**.

Сучасний студент, незалежно від типу ЗВО, вбачає для себе як переваги щодо здобуття вищої освіти, так і багато витрат, які обмежують його мотивацію щодо її досягнення. Вища освіта, як життєва необхідність в сучасному світі, залишається в полі традиційності, носіями якої є старше покоління, яке переважно бере на себе підтримку дітей на етапі здобуття вищої освіти. За відсутності такої підтримки прагнення до опанування знаннями на рівні вищої освіти мають суттєві ризики, знижуючи ймовірність вибору шляху особистісного розвитку засобом опанування вищою освітою.

Відчуваючи труднощі в переході на новий етап свого дорослішання студенти потребують організації системи підтримки з боку ЗВО, яка має

орієнтувати в можливостях їх академічного розвитку. При цьому студенти більш схильні до отримання консультативної підтримки, ніж спеціальних обов'язкових заходів та інструктивних листів адаптаційного характеру.

Використана література

1. Кулеша Н.П. Умови соціально-психологічної адаптації студентів із дистантних сімей до навчання у вищому навчальному закладі / Н.П. Кулеша // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 12 «Психологічні науки». – Вип. 1(46) – С. 189–196. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13340/1/Kulesha.pdf>.

2. Мирончук Н.М. Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності / Н.М. Мирончук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технол. і змісту освіти МОН України. – К., 2013. – Вип. 79. – С. 82–85.

3. Особистісні кризи студентського віку : [зб. наук. ст.] / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Соціально-психологічна служба ; відп. ред. Т.М. Титаренко. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 110 с.

4. Панок В.Г. Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти) : [метод. посібник] / В.Г. Панок, В.Д. Острова ; Укр. наук.-метод. центр практ. психології і соц. роботи МОН і АПН України. – К. : Освіта України, 2010. – 229 с.

5. Першина А.В. Психологічні чинники адаптації студентів до навчання у ВНЗ / А.В. Першина // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2011. – Вип. 5. – С. 124–135. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2011_5_16.

6. Пономарьова Г.Ф. Взаємодія викладача і студента у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ / Г.Ф. Пономарьова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: [зб. наук. праць]. – 2014. – № 45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/4697>.

7. Равчина. Т. Організація взаємодії викладача і студентів у навчально-виховному процесі вищої школи: концепції, підходи, технології / Т. Равчина // Вісник Львівського університету. Серія «Педагогічні науки». –2005. – № 19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/index>.

8. Рогачова Т. Психологічні проблеми студентів на першому році навчання у ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання / Т. Рогачова // Психологія і особистість. – 2016. – № 2 (10). – Ч. 2. – С. 228–236.

9. Романова Н.Ф. Роль студентських соціальних служб у вирішенні соціальних проблем в студентському середовищі / Н.Ф. Романова. // Український соціум. – 2004. – № 1. – С. 32–37.

10. Скрипник І.М. Управління процесом соціально-фахової адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України / І.М. Скрипник, Т.І. Шевченко, С.І. Сорокіна, С.С. Шевченко // Вісник проблем біології медицини. – 2013 – Вип. 1. – Т. 2 (99). – С. 192–195.

11. Як не заблукати у просторі студентського життя або правила виживання для студентів: [зб. рекомендацій]. – Запоріжжя : Вид-во РВВ ЗДА, 2008. – 80 с.

References

1. Kulesha N.P. Umovy socialjno-psykhologhichnoji adaptaciji studentiv iz dystantnykh simej do navchannja u vyshhomu navchaljnomu zakladi / N.P. Kulesha // Naukovyj chasopys Nacionaljnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni M.P. Draghomanova. Serija 12: Psykhologhichni nauky. – Vyp. 1(46). – S. 189–196.

2. Myronchuk N.M. Osoblyvosti adaptaciji studentiv vyshhykh navchaljnykh zakladiv do zminenykh umov zhyttjedijalnosti / N.M. Myronchak // Novi tekhnologhiji navchannja: nauk.-metod. zb. / In-t innovac. tekhnol. i zmistu osvity MON Ukrajinu. – Kyjiv, 2013. – Vyp. 79. – S. 82–85.

3. Osobystisni kryzy studentsjkogho viku : zb. nauk. st. / Volyns'kyj derzh. un-t im. Lesi Ukrajinu. Socialjno-psykhologhichna sluzhba ; vidp. red. T.M. Tytarenko. – Luc'k : Redakcijnno-vydavnychyj viddil «Vezha» Volyns'jkogho derzh. un-tu im. Lesi Ukrajinu, 2001. – 110 s.

4. Panok V. Gh. Psykhologhichna sluzhba vyshhogho navchaljnogho zakladu (orghanicijno-metodychni aspekty) : metod. posib. / V. Gh. Panok, V. D. Ostrova ; Ukr. nauk.-metod. centr prakt. psykhologhiji i soc. roboty MON i APN Ukrajinu. – K. : Osvita Ukrajinu, 2010. – 229 s.

5. Pershyna A.V. Psykhologhichni chynnyky adaptaciji studentiv do navchannja u VNZ / A.V. Pershyna // Mizhnarodnyj naukovyj forum: sociologhija, psykhologhija, pedaghoghika, menedzhment. – 2011. – Vyp. 5. – S. 124–135.

6. Ponomarjova Gh.F. Vzajemodija vykladacha i studenta u navchaljno-vykhovnomu procesi pedaghoghichnogho VNZ / Gh.F. Ponomarjova // Problemy inzhenerno-pedaghoghichnoji osvity. (Zbirnyk naukovykh pracj) № 45 (2014).

7. Roghachova T. Psykhologhichni problemy studentiv na pershomu roci navchannja u VNZ: prychny vynyknennja ta mozhlyvosti podolannja / T. Roghachova // Psykhologhija i osobystistj. – 2016. – № 2 (10). – Ch. 2. – S. 228–236.

8. Romanova N.F. Rolj studentsjkykh socialjnykh sluzhb u vyrishenni socialjnykh problem v studentsjkomu seredovyshhi / N. F. Romanova. // Ukrajin's'kyj socium, 2004. – № 1. – S. 32–37.

9. Skrypnyk I. M. Upravlinnja procesom social'no-fakhovaji adaptaciji inozemnykh studentiv do navchannja u vyshhykh navchlj'anykh zakladakh Ukrainy / I.M. Skrypnyk, T.I. Shevchenko, S.I. Sorokina, S. S. Shevchenko // Visnyk problem biologhiji medycyny – 2013. – Vyp. 1, tom. 2 (99). – S. 192–195.

10. Jak ne zablukaty u prostori studentsjkogho zhyttja abo pravyla vyzyvannja dlja studentiv. Zbirka rekomendacij. – Zaporizhzhja: Vydavnytvo RVV ZDIA, 2008. – 80 s.

Мариола Миrowsкая

кандидат гуманитарных наук в области педагогики, руководитель учреждения социальной работы и общественного здоровья; Институт педагогики, педагогический факультет, Академия им. Яна Длугоша в Ченстохова (Республика Польша)

ПОТРЕБНОСТИ И ЗАПРОСЫ СТУДЕНТОВ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ

Аннотация. Статья посвящена изучению потребностей и запросов студентов современного учреждения высшего образования Украины и понимания ими значения высшего образования в развитии их жизни. Исследование проводилось в трех учреждениях высшего образования Украины. В нем приняли участие 300 студентов первого-третьего года обучения. На основе анализа анкет, бесед и включенного наблюдения было установлено, что для современного студента высшее образование не имеет однозначного понимания. Проведенное исследование позволило заметить, что традиционное ее сочетание с перспективой соответствующего трудоустройства, карьерного роста и достижения благосостояния, скорее всего есть образовательным мифом, чем реальной ситуацией. Современный студент, независимо от типа учреждения высшего образования, видит для себя как преимущества высшего образования, так и многие расходы, которые ограничивают его мотивацию по его достижению. Высшее образование, как жизненная необходимость в современном мире, остается в поле традиционности, носителями которой являются старшее поколение, которое преимущественно берет на себя поддержку детей на этапе его получения. При отсутствии такой поддержки стремление к овладению знаниями на уровне высшего образования имеют существенные риски, снижая вероятность выбора молодежью пути личностного развития средством овладения высшим образованием.

Для студентов процесс получения высшего образования сочетается с новым этапом их жизни, где общение, налаживание новых контактов, овладение жизненными компетенциями являются определяющими и только в сочетании с ними оно приобретает определенный личностный и

социальный смысл. Высшее образование рассматривается студентом как атрибут современности и его достояние требует концентрации собственных усилий и дополнительных затрат. Исследованием подтверждаются данные других исследований относительно трудностей молодежи в овладении новым образовательным пространством, что касается его территории, отношений с преподавателями и студентами. Установлено, что современный студент видит перспективным направлением улучшения качества образования не путем выбора из предложенных альтернатив а через консультирование, дискуссии, демократизацию процесса управления учреждением высшего образования. Проведенное исследование усиливает мнение о необходимости перехода от моносубъектной педагогики к диалогической, что прежде всего должно быть учтено в управленческой системе учреждения высшего образования. Представлено исследование раскрывает новые перспективы оценки места и роли высшего образования в современном мире с позиции самого студента.

Ключевые слова: студент, потребности и запросы студента, высшее образование, управление учреждением высшего образования, диалогическая педагогика.

Mariola Mirowska

PhD of Humanities in Pedagogy, Head of the institution of social work and public health; Institute of pedagogy, faculty of pedagogy, Jan Dlugosz University in Czestochowa (the Republic of Poland)

NEEDS AND DEMANDS OF A STUDENT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

Abstract. The article is devoted to the study of the needs and demands of students of the modern institutions of higher education in Ukraine and their understanding of the importance of higher education in the development of their lives. The research was conducted in three institutions of higher education of Ukraine. It was attended by 300 students of the first-third year of study. On the basis of analysis of questionnaires, interviews and the included observation, it was found that for a modern student, higher education has no unambiguous meaning. The study made it possible to point out that its traditional combination with the prospect of appropriate employment, career development and the achievement of well-being is likely to be an educational myth rather than the real situation. A modern student, regardless of the type of institution of higher education, sees for himself both the benefits of higher education and the many expenses that limit his/her motivation to achieve it. Higher education, as a vital necessity in the modern world, remains in the field of tradition, the carriers of which is the older generation, which mainly takes on the support of children at

the stage of its acquisition. In the absence of such support, the desire to acquire knowledge at the level of higher education has significant risks, reducing the likelihood of young people choosing the path of personal development through the acquisition of higher education.

For students, the process of obtaining higher education is combined with a new stage in their life, where communication, establishment of new contacts and acquisition of vital competencies are crucial, and only in combination with them, it acquires a certain personal and social meaning. Higher education is regarded by the student as an attribute of the present, and its achievement requires concentration of own efforts and additional expenses. Our studies confirm the data from other studies on the difficulty of youth in mastering the new educational space related to its territory, their relations with teachers and students. It is found that a modern student sees a perspective direction in improving the quality of education not by choosing from the alternatives offered, but through counselling, discussion and democratization of the process of managing a higher education institution. The study leads to the idea that there is a need to move from monosubjective pedagogy to a dialog, which should first of all be taken into account in the management system of a higher education institution. The presented study reveals new perspectives of assessing the place and role of higher education in the modern world from the position of the student.

Key words: student, needs and demands of the student, higher education, management of a higher education institution, dialogical pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 10 квітня 2018 року

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
З.В. Рябова